

MEMÒRIA HISTÒRICA Gandesa i Móra tanquen la segona edició d'un fòrum que guanya prestigi amb la participació d'experts reconeguts mundialment

El II Congrés de la Guerra Civil estira fils com el de la repressió del 36 contra empresaris catalans

Anton Monner
cronista de Gandesa

Amb la visita guiada al Poble Vell de Corbera, dirigida per Enric Ubalde, va concloure el II Congrés Internacional de la Guerra Civil a les Terres de l'Ebre. La primera sessió es va desenvolupar a l'aula didàctica del Museu de Tortosa, i les restants, al teatre Municipal la Llanterna de Móra d'Ebre, a la Sala d'Actes de l'Arxiu Comarcal de la Terra Alta i al Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre de Gandesa. Han estat quatre jornades de gran intensitat, repletes de públic, totes elles dirigides pel director del comitè científic i alma mater del Congrés, el doctor Josep Serrano Daura, de la Universitat Internacional de Catalunya i de l'Associació i Grup de Recerca en Memòria Històrica i Reconciliació, amb el suport de Ramon Gironès, professor de l'Associació Grup de Recerca, Intervenció i Gestió Cultural, Prisma Cultural. Es va inaugurar a Tortosa, per la seua alcaldessa, Meritxell Roigé, per l'alcalde de Gandesa, Carles Luz i la directora dels Serveis Territorials de Cultura, M. Victòria Almuní i pel dr. Xavier Baró, de la Universitat Internacional de Catalunya. Este dia, l'historiador Roc Salvadó dirigí una conferència sobre "El final de la guerra a Tortosa, ocupació, èxode i retorn"; va continuar Xavier Baró parlant sobre els brigadistes grecs; i la va cloure, David Tormo amb "La repressió a les Terres de l'Ebre".

A Gandesa, a l'Arxiu Comarcal, i amb la benvinguda de l'alcalde Carles Luz i director del comitè científic, dr. Serrano, el dr. Josep M. Solé Sabaté va expressar la necessitat de sumar esforços per a potenciar els indrets més representatius de la Batalla de l'Ebre per ser la més cruenta i transcendental de la Guerra Civil. **"Tots els responsables han d'anar a una, s'han de sumar interessos i s'ha d'educar per la concòrdia i la pau"**. A continuació, es va celebrar la conferència inaugural, dirigida per Josep Cruanyes, de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, sobre "El projecte de la Llei de Memòria Democràtica de Catalunya". Cruanyes va dir que **"la memòria és**

Imatge dels assistents a una de les sessions del Congrés, a la sala Antonio Vilella de Gandesa. / RAMON GIRONÈS

un esforç necessari per a rescatar els tristos episodis traumàtics i silenciats i restablir la dignitat de les persones. S'ha de sortir del silenci imposat pel franquisme i recuperar la història...". Sobre la llei va criticar alguns aspectes que s'haurien de millorar i els va deixar en observança per tal que els diputats catalans puguin millorar-la. I va acabar expressant la necessitat de declarar **"Béns d'Interès Local"**, per part dels ajuntaments i consells comarcals, els indrets més significats, com són fortificacions, trinxeres, fosses comunes, caus de guaita i refugis, i d'instalar-hi cartells explicatius i accessos adequats. Per tant, caldrà que la Conselleria aporte els recursos necessaris per a escometre les actuacions. A continuació, i a la taula presidida pel dr. Xavier Baró, l'historiador Josep M. Pérez Suñé parlà sobre "Els combats de Gandesa i la resistència desesperada, prolegomen de la batalla de l'Ebre", i hi explicà la necessitat de resistir, per la part republicana a Gandesa, els darrers dies de maig i el dia D d'abril del 1938, per a evitar el progrés de les tropes italianes i nacionals de cara a Móra i Tortosa.

"La superioritat franquista, amb l'ajuda dels alemanys i italians, era molt superior, i les tropes republicanes arribaren a la desbandada des de la retirada d'Aragó,

sense suport d'artilleria ni de l'aviació... Fou una massacre.". Continua el dr. Carles Hervàs, de la Fundació-Museu d'Història de la Medicina de Catalunya, sobre "La xarxa d'hospitals durant la batalla de l'Ebre", i, molt concretament, dels ferits que arribaven a l'estació de Pradell, que eren atesos dins d'un vagó de tren. I va acabar la jornada amb la taula rodona dirigida pel dr. Josep M. Solé Sabaté, en què es va reinci-

Es van abordar casos singulars com el paper dels serveis d'intel·ligència italians al servei de Mussolini

dir, per part de diferents assistents, en l'ocupació franquista del dia 1 d'Abril i la repercussió que va tenir sobre la Batalla de l'Ebre, com a preludi d'esta, amb diferents punts de vista. En acabar, l'alcalde va oferir una recepció als assistents al Palau del Castellà.

El dia següent, a Móra, va començar amb la presentació i benvinguda per part del seu alcalde, Rubén Biarnés, el de Gandesa, Luz, el dr. Serrano Daura i altres autoritats culturals de la Ribera. I, a continuació, la taula presidida pel dr. J. Manuel

Jiménez, de la Universitat de Leeds, va dirigir una conferència de gran interès històric sobre "La intervenció de crèdits de los separatistas-marxistas catalanes por el Bando nacional", a càrrec del dr. Antonio Sánchez Aranda, de la Universitat de Granada. Insistí en **"...La presumpció de culpabilitat dels empresaris catalans establerts a Granada des del 1895 i sobretot durant la dictadura de Primo de Rivera, considerats tots ells com a separatistes i comunistes, que copaven el 80 % de l'economia de la província...I destituït el general Campins, lleial a la República i posteriorment afusellat, els revoltats iniciaren, per la disposició del Govern Militar del 22 de setembre del 1936, un procés de repressió, de militarització, morositat i intervenció econòmica de tots ells... S'intervingueren 720 empreses, molts d'ells foren reprimits i afusellats, considerats antiespanyols..."**. Esta repressió contra els empresaris catalans es va reproduir durant l'any següent a l'Aragó i a d'altres zones andaluses ocupades pels revoltats. A continuació, va intervenir el dr. Cabezas, de la Universitat de Barcelona, sobre "Atac i guerra marítima a la costa Catalana", pel destructor Canarias a Roses i a altres ports, i tres submarins italians que destruïren els aprovisionaments que rebien els republi-

cans, via Marsella. I abans de la taula rodona moderada per Jordi Duran, Eulàlia Diaz, i la dra. Queralt Solé, de la Universitat de Barcelona, dissertaren sobre "les fosses comunes" repartides per diferents sectors de l'Ebre i concretament sobre la de Santa Magdalena, sota el pic de la Picoso, que foren visitades tot seguit per gran part dels assistents, amb una visita guiada dirigida pel president de l'Associació Cultural La Riuda, Joan Launes, i Gerard Mercadé, president del Centre d'Estudis de la Ribera.

JUSTINA SHKUPI Els actes continuaren per la tarda a l'Arxiu de Gandesa, amb la taula presidida pel professor Ramon Gironès, amb la intervenció del dr. Juan Manuel Jiménez, de la Universitat de Leeds, parlant "Sobre els monuments als brigadistes al Regne Unit", i, a continuació, la dra. Edlira Gabili, de la Universitat de Tirana, sobre els brigadistes albanesos, que explicà el cas de la infermera modèlica al servei de la República Justina Shkupi, amiga de la Mare Teresa de Jesús. Posteriorment, l'historiador italià Edoardo Mastroioli parlà dels serveis d'intel·ligència italians a la guerra, al servei de Mussolini, que participaren en la destrucció d'objectius militars, d'abastiments i de serveis mèdics de la República, i que recompensaven amb diners els informants, si resultava satisfactòria l'operació planificada. **"Foren poc exitoses, però sí que causaren problemes a les tropes republicanes"**. I a continuació, el dr. Eduard Vallès, del Museu Nacional d'Art de Catalunya, parlà sobre un milicià artista, 'Pere Daura. La llegenda dels soldats artistes'. Així, va tractar la qüestió dels soldats cridats a files, que en les hores perdudes exerciren de pintors, escultors, poetes i escriptors.

A la nit, al Centre d'Estudis de la Batalla de l'Ebre, es clogué la jornada amb la projecció de la pel·lícula, **La Amarga derrota de la República**, produïda per La Asociación Amigos de la Fundación Juan Negrín.

El dia següent, a la Sala d'Actes del CEBE de Gandesa, es presentaren les Actes del I Congrés Internacional 'La Guerra Civil a les Terres de l'Ebre (1936-1939)' a càrrec del